UDK 821.163.6.09
Jožef Smej
Škofijski ordinariat v Mariboru

SKRB DEKANA VENDELA RATKOVIČA IN DEKANIJSKE KOMISIJE ZA ČISTEJŠI JEZIK V *MÁLEM KATEKIZMUSU* MIKLOŠA LUTTARJA IZ LETA 1888

Miklοš Luttar, učitelj na državni osnovni šoli v Gančanih, je priredil dvojezični *Máli katekizmus*, 32 strani v prekmurščini in 32 strani v madžarščini. Natisnjen je bil leta 1888 v Murski Soboti. Pričujoča razprava hoče pokazati, kako je Vendel Ratkovič, dekan Slovenske okrogline, skupaj z dekanijsko komisijo pregledal omenjeni katekizem ter predlagal popravke in izboljšave prekmurskega besedila.

Milo Luttar, a teacher at the public school in Gančani, adapted the bilingual *Máli katekizmus*, containing 32 pages in the Prekmurje Slovene dialect and 32 pages in Hungarian. It was printed in 1888 in Murska Sobota. The article attempts to show how Vendel Ratkovič, the Slovenska Okroglina dean, together with the deanery committee, examined the Catechism and suggested corrections and improvements in the Prekmurje text.

Ključne besede: katekizem, prevod, slovenski jezik
Key words: catechism, translation, slovene language

Nikakor ne bi bilo prav, če bi iz slovstvene zgodovine Prekmurja izbrisali skrb nekaterih duhovnikov za čistejši slovenski jezik. Njihovo prizadevanje ni brezkoristen ostanek razdobja, v katerem je Prekmurje zajel val madžarizacije, ampak je zdrav in klen opomin sodobni generaciji, ki drvi v angleščino. S tistimi ok. 15 angleškimi stavki, s katerimi se lahko sporazumemo v turizmu in na trgu, pozabljamo na izpopolnjevanje svojega jezika.

Že s samim tem dejstvom ima pričujoča razprava svojo upravičenost.

Potem ko je leta 1883 (prvič v gajici!) izšel že enajsti natis Krátke šumme velikoga katekizmuša Mikloša Küzmiča iz leta 1780, je Miklοš Luttar, učitelj na državni osnovni šoli v Gančanih, priredil – najbrž na pobudo tednika Muraszombat és vidéke (Murska Sobota in njena okolica) – dvojezični Máli katekizmus. Omenjeni tednik, razne vsebine v madžarščini in prekmurščini, je pričel izhajati 25. decembra 1884 in je izhajal do 10. avgusta 1919. Ivan Škafar (1978: 57–58) navaja Luttarjev katekizem takole: »Máli katekizmus za katholicsánszke soule posztávleno od Luttar Miklos… 1888. Stampano z-piszkmi Grünbaum Márka, v-Szoboti, 32 str.8. Madžarski del natisnila: Az érseki lyceumi nyomás, Eger. Prevod 34. natisa madžarskega izvirnika: Elemi katekizmus kezdö tanulók számára 1887. – Ima 32 strani v prekmurščini in 32 strani v madžarščini.«

Popoln primerek Málega katekizmusa iz leta 1888 je Škafar dobil v Beltincih od Marjete Baševe, matere prof. dr. Vilka Novaka. To spričuje njen podpis na naslovni in hrbtni strani katekizma: »Bassa Margit, Bellatinci.« Po Škafarjevi smrti (1983) je primerek katekizma prišel v mariborsko Univerzitetno knjižnico.

O Miklošu Luttarju pišeta Miroslav Kokolj – Bela Horvat na petih mestih (1977: 84, 86, 205, 371, 442) in sicer takole: »Luttar Mikloš, r. ? v Soboti, v sirotišnici od 1863 do 1870, učitelj v Gančanih, prireditelj dvojezičnega katekizma, se odselil na Reko.« »Lutar Mikloš, učitelj, je objavljal svoje prispevke v tisku, in sicer v prekmurščini in madžarščini.« »Žižek (Marko, beltinski župnik – op. J.S.) je tudi nasprotoval, da bi na državni šoli v Gančanih – čisto slovenski vasi – učitelj Mikloš Luttar otroke od tretjega razreda dalje učil v madžarščini . Luttar je s tem namenom tudi priredil dvojezični katekizem.« »Dvojezični katekizem je priredil gančanski učitelj Mikloš Luttar.« »1876 je bila v Gančanih ustanovljena dvooddelčna državna ljudska šola. Nastala je na pobudo beltinskega nadučitelja Murkoviča (…). Ker Murkovič ni sprejel mesta na novi šoli, je župnik Žižek pripeljal novega učitelja Mikloša Luttarja iz Gomilic. Luttar je z ženo Marijo v Gančanih služboval od 1876 do 1895, ko se je odselil na Reko. Ves čas je poučeval v madžarščini pa tudi materinščini.«

Ta peteri zapis o Luttarju moramo dopolniti z datumom njegovega rojstva in šolanjem na köszeški gimnaziji. V rojstni in krstni knjigi murskosoboške župnije je zabeleženo, da se je Mikloš Luttar rodil 15. junija 1851 očetu Miklošu in materi Elizabeti, roj Stergar. Kraj rojstva: Murska Sobota. Botri: Jožef Šipoš in Marija Stergar. Krstitelj: Franc Hüll, župnik.

Lajos Vecsey piše (1943: 176,367), da je Luttar v letih od 1863 do 1870 kot gojenec Kelcz-Adelffyjeve sirotišnice obiskoval v Köszegu ljudsko in srednjo šolo. Kot sin siromašnih staršev je užival t.i. ustanovo Antala Adelffyja. Adelffy je imel obširna posestva v Prekmurju. Njegova prva žena, plemenita Ana Gombossy, je bila doma iz Bakovec. V oporoki je Adelffy (u. 8. januarja 1771) določil, naj se iz njegove ustanove šolajo predvsem dečki iz Slovenske okrogline (Tótság).

Kakor hitro je izšel Luttarjev Máli katekizmus, se je proti njemu dvignilo predstavništvo Društva sv. Štefana v Budimpešti (A Szent István Társulat). Dr. Fülöp Steiner, predstavnik Društva, piše 18. decembra 1888 sombotelskemu škofu Kornélu Hidasyju med drugim tole: »Z izdajo Málega katekizmusa je avtor zagrešil proti Društvu sv. Štefana dvojni zakonski prekršek. Prvič: Po odločbi Madžarske škofovske konference iz leta 1877 se v katoliških ljudskih šolah smejo uporabljati le tisti učbeniki, ki jih je izdalo in natisnilo Društvo sv. Štefana. Omenjenega prekmurskega (vend) katekizma pa ni izdalo Društvo. Drugič: Po velikodušni darilni listini blagopokojenga egrskega nadškofa Béle Bartakovicsa je lastnik egrskega katekizma Društvo sv. Štefana. Avtor prekmurskega prevoda se je torej pregrešil proti Društvu sv. Štefana, ker se je z dodatkom prekmurskega besedila polastil madžarskega egrskega katekizma za osnovne šole. Če boste torej Vi, prevzvišeni gospod škof, odobrili omenjeni prevod in menili, naj se prevod doda katekizmu, potem mora avtor dati učbenik na voljo Društvu; če pa boste odobrenje odklonili, potem morate uporabo učbenika v ljudskih šolah prepovedati.«[1]

[1] Dopis Predstavništva Društva sv. Štefana z dne 18. decembra 1888, štev. 8054/1888, je v Sombotelskem škofijskem arhivu: Acta cancellaria 1889, Nr. 375.

Škof je naprosil Vendela Ratkoviča,[2] župnika in dekana pri Sv. Juriju v Prekmurju, naj kot šolski nadzornik glede omenjenega Luttarjevega katekizma poda pisno svoje mnenje.

Ratkovič je škofu odgovoril 4. februarja 1889:

»Prevzvišeni in prečastiti gospod škof!

Po Vašem naročilu sem Luttarjev prevod egrskega začetnega katekizma najskrbneje preučil (legszorgalmasabban áttanulmányoztam). To sem storil najprej sam, potem pa so to naredili izvoljeni dekanijski ocenjevalci v Slovenski okroglini.

Prevod je zelo slab, poln slovničnih napak, na mnogih mestih je glede na madžarski izvirnik prisiljen, tako da je misel zamegljena, skratka, prevod ni ne tekoč ne gladek.

Predvajanje veroučne snovi pa mora biti lahko in razumljivo.

Na več mestih so celi stavki izpuščeni.

Grščina ima sicer dvoglasnike, prekmurščina (vend nyelv) pa jih ne uporablja.

Namesto diftongov (diphtongus): *Boug sztvouro* moramo pisati *Bóg sztvóro*.

Da je pričujoči prevod slab, to bi bil lahko vsakdo opazil.

Prilagam popravljen izvod in izvirnik.

V naših šolah je bolj razširjen esztergomski katekizem, ki ga veroučitelji uporabljajo pri začetnikih.

V višjih razredih pa je na voljo katekizem, ki ga je izdalo Društvo sv. Štefana.

Če boste Vi, gospod škof, pričujočo knjižico z našimi popravki odobrili, potem menim, da lahko gre v tisk.«[3]

Ratkovič je popravil že naslovno stran Katekizmusa. Dodal je besedo »«zacsétne« (v madž.: »kezdö«). Pri besedi »soule« je črtal »u«. Besedo »Posztávleno« je popravil v »Presztávleno«. Prečrtal je ime »Luttár Miklos«, poklic »vucsitel« in kraj »v Gancsani«. Pripisal pa je: »sz-Czirkvenim dopüscsenyom«.

Pod izrazom »popravljen izvod« ima Ratkovič v mislih svoje Opazke ali Pripombe (Észrevételek). Škofu je poslal 4 strani pripomb v stolpcih. V levem stolpcu so najprej vprašanja, zapovrstne številke iz katekizma in napačno izrazje. V desnem stolpcu pa so izboljšave besedila. Zanimivo je, da Ratkovič v svojih Pripombah ne uprablja več besede «vend nyelv« (prekmurščina), ampak »szlovén«, namreč slovenski prevod:

---

[2] O Vendelu Ratkoviču piše Gyula Géfin (1935: 340), da se je rodil 5. septembra 1834 v Lendavi staršema Mihaelu in Ani, roj. Pöszér. Sedmi in osmi gimnazijski razred je končal kot gojenec Malega semenišča. V duhovnika je bil posvečen 6. januarja 1857. Bil je kaplan v Gornji Lendavi (1857–1858), župnijski upravitelj na Cankovi (1858), v Črensovcih (1858–1859), Gornji Lendavi (1859–1861), kaplan na Tišini (1861–1862), župnijski upravitelj in župnik pri Sv. Juriju v Prekmurju (1862–1893). Leta 1877 je bil imenovan za dekana Slovenske okrogline in hkrati za šolskega nadzornika ljudskih šol. Z imenovanjem za stolnega kanonika leta 1893 se je preselil v Sombotel, kjer je 20. januarja 1907 umrl.

[3] Sombotelski škofijski arhiv. Acta cancellaria 1889, Nr. 375.

Észrevételek
Vonatkozólag az egri kiskáté szlovén forditására
Kérdések Hibásan Jobban
To prevajam takole:
Pripombe k slovenskemu prevodu egrskega Málega katekismusa
Vprašanja Napačno Boljše

Iz pričujočega faksimila Pripomb je razvidno, kako Ratkovič razlaga, kaj pomeni »vöra« in kaj »vera«. (Takoj na začetku pri: Zdrava bodi Maria):

Vöra = óra (madž. beseda »óra« pomeni ura).
Vera = hit (madž. beseda »hit« pomeni vera).
Na koncu pa razlaga pojme:
Elkell mennem (madž.) = Jaz moram oditi.
Elmehetek (madž.) = Jaz morem oditi.
Se pravi, da Ratkovič dobro razločuje med glagoloma »morati« in »moči«.
Razločuje tudi med »sam« (solus) in »sem« (sum):
Jaz szam = Én magam (ego solus).
Jaz szem = Én vagyok (ego sum).
In nato še doda: »Na vse to je tudi treba obrniti pozornost.«

Škof Hidasy je poslal Ratkovičeve Pripombe Štefanu Salaju, turniškemu župniku, ki je Ratkoviča nasledil v službi šolskega nadzornika prekmurskih šol. Salaj je škofu odgovoril takole:

»Prevzvišeni in prečastiti gospod škof! Milostljivi gospod!

Mikloš Luttar, učitelj na državni osnovni šoli v Gančanih, je prevedel egrski Mali katekizem. Moje mnenje glede njegovega prevoda je naslednje:

Prevod je poln tiskovnih in slovničnih napak. Še več! Na nekaterih mestih celo nasprotuje dogmi, kot to kaže tudi popravljeni primerek, ki ste mi ga priložili. Zaradi tega odsvetujem ponatis Malega katekizma. Poleg tega je katekizem namenjen le začetnikom, drugi razredi pa ostanejo spet brez katekizma.

Mikloš Luttar zatrjuje, da so napake, ki so se na nekaterih mestih vrinile v njegov prevod, duhovniki, ki so katekizem uporabljali, že odstranili in da je tako katekizem že povsem popravljen. O tem mi do sedaj ni nič znanega in tudi mojim duhovnim sobratom ne. Vem pa le toliko, da je Luttar privatno (privátim) spraševal o posameznih izrazih in napakah. Natisa po mojem mnenju že zaradi tega ne morem priporočiti, ker se je prevoda lotil laik in ne strokovnjak. Ne verjamem, da bi na ta način popravljen prevod bil brez napak. – Sicer pa mar ne bi bila uporaba katekizma, ki ga je prevedel poprečno izobražen laik, za nas nenehen sramotni madež?«

(V nadaljevanju piše Salaj škofu glede Krátke šumme velikoga katekizmuša Mikloša Küzmiča iz leta 1780, natisnjenega v gajici leta 1883. Pismo končuje takole – op. J.S.):

»Priporočam se visoki naklonjenosti prevzvišenega gospoda škofa in ostajam z globokim spoštovanjem.

Prevzvišenemu gospodu škofu poljublja roko najneznatnejši služabnik

Štefan Salaj, župnik
Turnišče (Turniscsán), 15. oktobra 1889.«[4]

[4] Prav tam.

Če primerjamo izdajo Málega katekizmusa iz leta 1891 s prvo izdajo iz leta 1888, vidimo, da je Luttar deloma upošteval Ratkovičeve pripombe. Na naslovni strani je opustil svoje ime, ni pa zapisal: »sz-Czirkvenim dopüscsenyom«, se pravi, da je katekizem iz leta 1891 izšel prav tako brez škofijskega imprimaturja.

Popravil je nekatere grobe napake, poleg: »V-ednom Bougi szo tri persoune«, namesto »V-Bougi je tri person« (21. vpr.), še druge. Navedemo nekaj Ratkovičevih popravkov.

Luttar:	Ratkovič:
Eti tri bozsanszke person je szamo eden Boug (25. vpr.)	Ete tri bozsanszke persone szo samo eden Bog
On Grejh (namreč izvirni greh-op. J.S.) za zhájajoucsi-prijéten-grejh imenüjemo (54. vpr.).	Ete grejh izvirajócsi ali poprijéti greh (sic-op.J.S.) imenüjemo
Gda szmo v-prijéten grejh szpadnoli (55. vpr.)	… v poprijéten… (popravljeno v levem stolpcu-op. J.S.)
Jezus je pri szvojim roditelom zsivo (63. vpr.)	Jezus je pri szvojih roditeli zsivo
tüdi vecs mrtve je zbüdo (Ratkovič navaja tu: obüdo-op.J.S.) 67. vpr.	tüdi vecs mrtvih obüdo
Zakaj je pousztao z-cslovekom Szin Bozsi (68. vpr.)	Zakaj je cslovik pószto Szin bozsi
z-szvojov tejlov dicsno (74. vpr.)	sz-szvojim tejlom odicseno
pred szvojim vucsenikim videjnya (75. vpr.)	Nazócsi szvojih vucsenikov
ali v-csiscsoucso meszto (81. vpr.)	ali v meszto ocsiscsávanya

Diftonge pa je Luttar kljub Ratkovičevemu opozorilu ohranil.

V čem je iskati vzrok Luttarjeve »trdovratnosti«? Odgovor na to dobimo ob tretjem natisu Málega katekizmusa. Škafar (1978:61) ga navaja takole: »Mali katekizmus za katholicsánszke soule. Trétye vödánye. Posztávleno od Luttár Miklosa vucsitela v Gancsani. 1892. Stampano z-piszkmi Grünbaum Marka, v Szoboti, 32 str.8. Enako število strani v prekmurščini in madžarščini. Da je knjižica izšla leta 1892, potrjuje časnik Muraszombat és vidéke (8. januarja 1893, št.2), ko ga učiteljem priporoča, kot primerno sredstvo za pomadžarjenje, s katerim se more lahko in zanesljivo doseči ta namen.«

Škafarja dopolnimo s celotnim navedkom iz omenjenega časnika (str.2): »Mikloš Luttar, učitelj na državni osnovni šoli v Gančanih, izroča veroučiteljem s prevodom egrskega Málega katekizmusa v prekmurščino primerno sredstvo za pomadžarjenje (egy alkalmas magyarositó eszközt). S to knjižico je možno lahko in zanesljivo to doseči, ker je sestavljena tako, da je na eni strani natisnjeno izvirno besedilo madžarskega katekizma, na drugi strani pa njegov prevod v prekmurščino. Kjer je le bilo mogoče, se je prevajalec povsod držal madžarskega besednega reda. Ta pregled-

nost zagotavlja hitro in zanesljivo dojemanje madžarščine. Knjižico priporočamo našim veroučiteljem.«

Kako se je Luttar držal madžarskega besednega reda, nam naj poleg drugih pokažejo trije primeri:

Vpr. 21 1. Az Istenben három személy van
v-Bougi je tri person (1888)
Vpr. 115. 2. Hányféle tisztelettel tartozunk az Istennek?
Kelkoféle postüvanyom szmo duzsni Bougi? (1888)
Kelikoféle zpostüványom szmo duzsni Bougi? (1891)
Vpr. 190: 3. Mi kivántatik ahhoz, hogy bünbocsánatot nyerjünk?
Ka sze zselej k-onom, naj grejhov odpüscsanye zadobimo? (1888)
Ka moremo csiniti, naj grejhov odpüscsejnye dobimo? (1891)

V teh primerih Luttar ni upošteval Ratkovičevih izboljšav.

Ratkovič omenja, naj bi namesto Luttarjevega Málega katekizmusa uporabljali pri začetnikih esztergomski katekizem, v višjih razredih pa katekizem, ki ga je izdalo Društvo sv. Štefana. To sta: Mali katekizem za obcsinszke lüdszke sole (Škafar 1978:54) in Krátka šumma velikoga katekizmuša (Škafar:1978:55).

Kakor je Ratkovič z dekanijskimi ocenjevalci (med katerimi je prav gotovo bil Jožef Borovnjak) skrbel za čistejšo prekmurščino, tako so tudi »ivanocyjevci« (Jožef Klekl st. in Jožef Klekl ml., Jožef Sakovič, Ivan Baša in dr.) vedno bolj in bolj svoje narečje približevali knjižni slovenščini.

Literatura

Gyula Géfin, 1935: A szombathelyi egyházmegye története III. Szombathely.

Miroslav Kokolj – Bela Horvat, 1977: Prekmursko šolstvo od začetka reformacije do zloma nacizma. Murska Sobota.

Ivan Škafar, 1978: Bibliografija prekmurskih tiskov od 1715 do 1919. Ljubljana.

Lajos Vecsey, 1943: A köszegi róm. kat. Kelcz-Adelffy árvaház története. Szombathely.

Zusammenfassung

Die Sorge des Dechanten Vendel Ratkovič und der Dekanatskommission für die reinere Sprache im Máli katekizmus Mikloš Luttar's aus dem Jahre 1888

Jožef Smej

Nachdem im Jahre 1883 (das erstemal in »gajica«, in der slowenischen Buchstabenschrift) schon der elfte Nachdruck von Krátka šummma velikoga katekizmuša, des Grossen Katechismus von Mikloš Küzmič's aus dem Jahre 1780, erschien, hat Mikloš Luttar, Lehrer an der staatlichen Volksschule in Gančani, den zweisprachigen Kleinen Katechismus, Máli katekizmus, Sóbota 1888, zugerichtet. Das ist die Übersetzung des ungarischen Katechismus. Máli katekizmus umfasst 32 Seiten im Slowenischen (die übermurische Mundart) und 32 Seiten in der ungarischen Sprache. Er erschien ohne kirchlicher Bewilligung, ohne Imprimatur.

Kornél Hidasy, Bischof von Szombathely, fragte bezüglich der Übersetzung Vendel Ratkovič, Dechanten und Schulinspektor. Derselbe antwortete dem Bischof, dass die Übersetzung viele

grammatikalischen Fehler voll enthält. Die wesentlichen Fehler hat er in vier Seiten in seinen Anmerkungen angeführt.

Noch dasselbe Jahr (1889) schrieb Hidasy auch dem Pfarrer in Turnišče, Štefan Salaj, dem Schulinspektor bezüglich des Luttar's Máli katekismus. Salaj schrieb an den Bischof ähnlich wie Ratkovič.

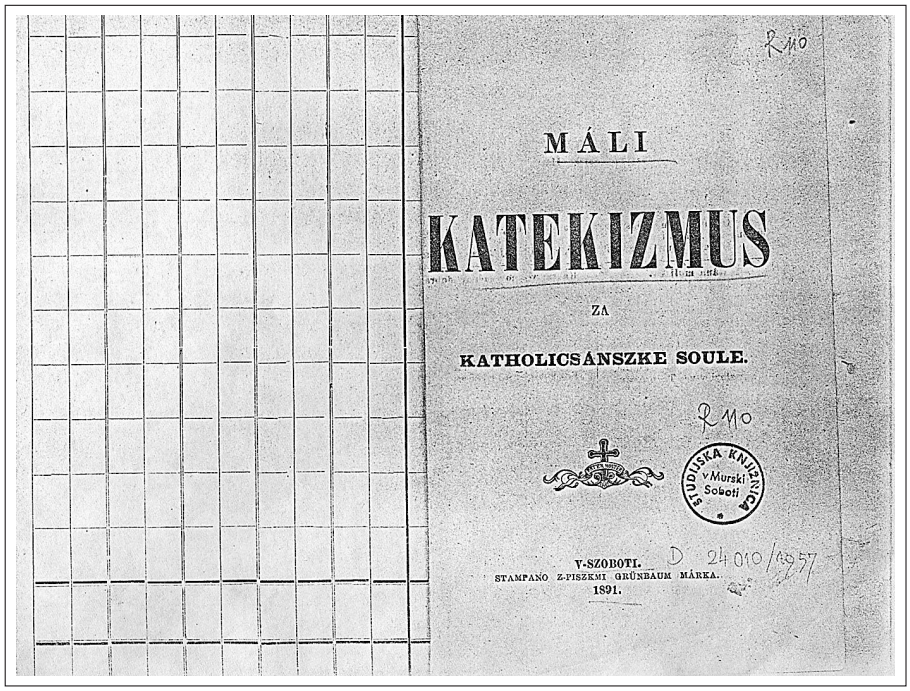
Luttar – wie das der Nachdruck des Máli katekizmus aus dem Jahre 1891 zeigt, zog nur teils die Anmerkungen Rankovič's in Betracht, das heisst nur die am meisten offenkundigen Fehler, zum Beispiel: »In einem Gott sind drei Personen« anstatt vorher »In einem Gott ist drei Personen.«

Der Nachdruck erschien ohne kirchlicher Bewilligung.

Warum Luttar so hartnäckig sich an seine Übersetzung stützte und sich nicht an die Ratkovič's Anmerkungen hielt, welche reinere slowenische Sprache forderten? Diesbezügliche Antwort gibt uns die Zeitung Muraszombat és vidéke (Murska Sobota und ihre Umgebung) den 8. Jänner 1893. Die Zeitung bemühte sich um die übermurische Mundart mit den vielen Ungarismen.

In der erwähnten Nummer der Zeitung liest man: »Mikloš Luttar, Lehrer an der staatlichen Volksschule in Gančani, übergibt den Religionslehrkräften mit der Übersetzung des Elemi Katekizmus in die übermurischen Mundart das geeignete Mittel für die Ungarisierung. Mit diesem Büchlein ist die Ungarisierung leicht und verlässlich erreichbar. Das Büchlein ist nämlich derartig zusammengesetzt, dass einerseits der Originaltekst gedruckt wird, anderseits aber seine Übersetzung in das Übermurische. Wo es möglich war, hielt sich überall der Übersetzer an die ungarische Wortfolge. Diese Übersicht kann schnell und verlässlich das Verstehen der ungarischen Sprache vergewissern.«

Die Bemühung Ratkovič's für die reinere slowenische Sprache ist von Dr. Franc Ivanocy und von seinen Mitarbeitern fortgesetzt worden.

MÁLI

KATEKIZMUS

ZA

KATHOLICSANSZKE SOULE.

V-SZOBOTI.
STAMPANO Z-PISZKMI GRÜNBAUM MÁRKA.
1891.

MÁLI
KATEKIZMUS
ZA
KATHOLICSÁNSZKE SOULE

POSZTÁVLENO
od
LUTTÁR MIKLOS
VUCSITELA
v
Ganesani.

1888.
Stampano z-piszkmi Grünbaum Márka, v-Szoboti.

ELEMI
KATEKIZMUS
KATHOLIKUS
KEZDŐ TANULÓK SZÁMÁRA.

HARMINCZÖTÖDIK KIADÁS.

AZ EGRI ÉRSEKI HATÓSÁG JÓVÁHAGYÁSÁVAL.

EGER, 1888.
AZ ÉRSEKI LYCEUMI NYOMDÁBAN.

— 6 —

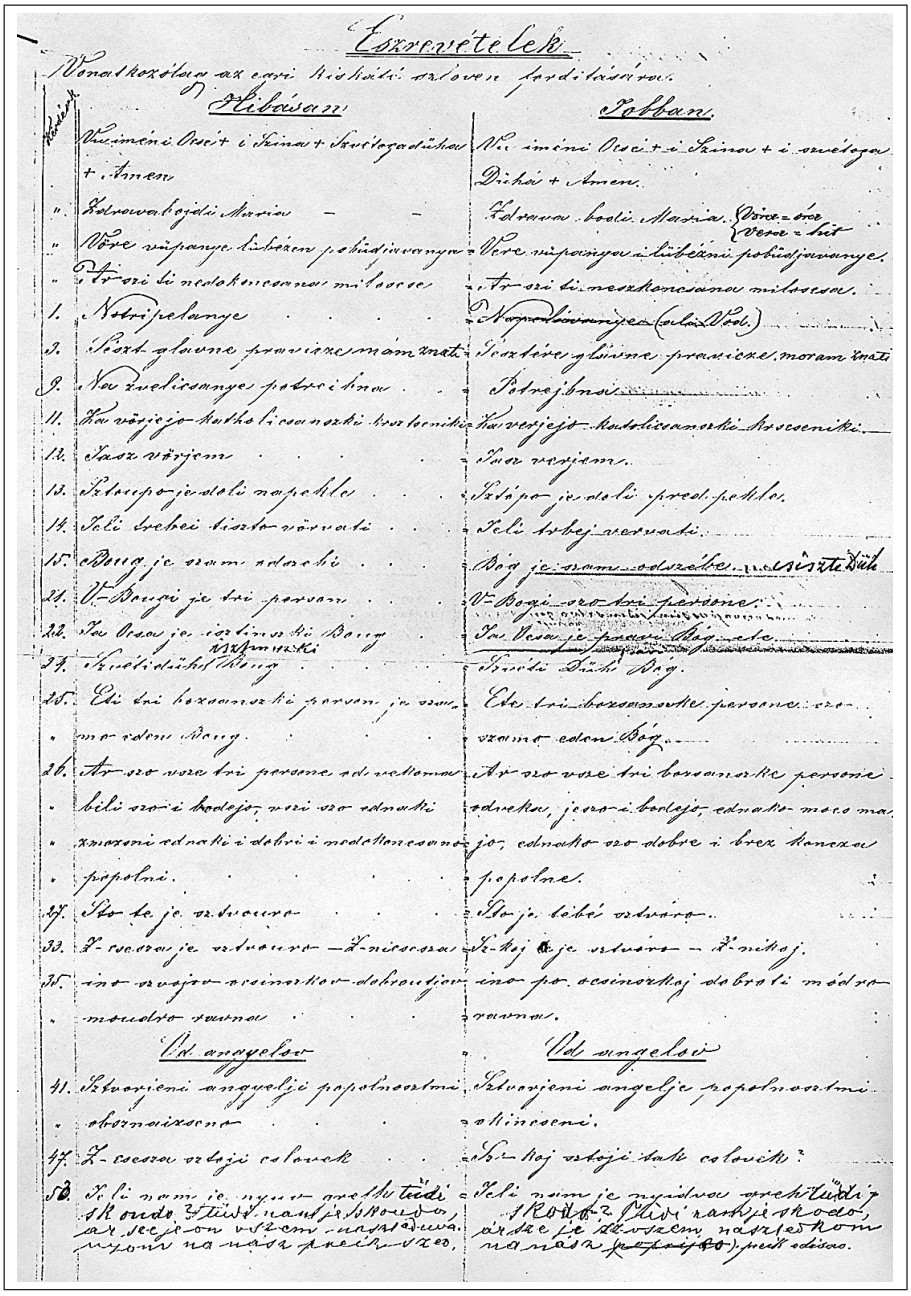
A sz. Háromságról.

21. Hány személy van az Istenben?
Az Istenben három személy van: Atya, Fiu és Szentlélek.
22. Isten-é az Atya?
Igen is; az Atya igazi Isten.
23. Isten-e a Fiú?
Igen is; a Fiú igazi Isten.
24. Isten-e a Szentlélek?
Igen is; a Szentlélek igazi Isten.
25. Tehát több Isten van?
Nincs több Isten csak egy; ezen három isteni személy csak egy Isten, mert mind a háromnak egy isteni természete vagyon.
26. Vajjon az Atya öregebb-e, hatalmasabb-e, tökéletesebb-e a Fiunál és Szentléleknél?
Nem; mert mind a három isteni személy örökké volt, van és lesz, mind egyenlő hatalommal bir s egyenlően jó és tökéletes véghetetlenül.
27. Ki teremtett?
Az Atya Isten.
28. Ki váltott meg?
A Fiu Isten.
29. Ki szentelt meg?
A Szentlélek Isten.
30. Mi által vallod a Szentháromságot?
A Szent kereszt jele által.
31. Vess keresztet!
Az Atyának † és Fiunak † és Szentlélek † Istennek nevében. Amen.

— 6 —

Od szvétoga Trojsztva.

21. *Kelko je person v-Bougi?*
V-Bougi je tri person: Ocsa, Szin i Szvétidüh.
22. *Jeli je Ocsa Boug?*
Ja; ocsa je isztinszki Boug.
23. *Jeli je Szin Boug?*
Ja; Szin je isztinszki Boug
24. *Jeli je Szvétidüh Boug?*
Ja; Szvétidüh je isztinszki Boug.
25. *Jeli jé tak vecs Bogouv?*
Nega vecs od ednoga Bogá; eti tri bozsanszki person je szamo eden Boug.
26. *Jeli je Ocsa sztarejsi, zmozsnejsi, popolnejsi od Szináino Szvétogadühá?*
Nej; ár szo vsze tri bozsanszke persone odvekoma bili, szo i bodejo, vszi szo ednáki zmozsni i ednáki dobri ino nezmerno (nedokoncsano) popolni.
27. *Sto te je sztvouro?*
Ocsa Boug.
28. *Sto te je odkúpo?*
Szin Boug.
29. *Sto te je poszvéto?*
Szvétidüh Boug.
30. *Pokom vadlüjes Szvétotrojsztvo?*
Po znaményi szvétoga krizsa.
31. *Prekrizsi sze!*
Vu iméni Bogá Ocsé † i Szina † i Szvétoga Szvétidüha †. Amen.

Ezzrrsvételek.

Vonadkozólag az emri kiskátéi szóvon fordításárol.

Párbeli	Hibásan	Jobban.
	Vucsiméne Otcse i Szina + Szvetiga dühau	Vu imêne Otca + i Szina + i szvétoga
	+ Amen	Dühai + Amen.
"	Zdrávva bojdi Maria — —	Zdrávva bodi Maria. Otca = óca / Vesa = hist
"	Vöre vupanye lübézen pobüdivanya	Vere vupanya i lübézni pobüdjananye.
"	Ar szi ti nezkrancsana miloszse	Ar szi ti nezkrancsana milosza.
1.	Nstrisselanye	Napréssenye (alias Pool.)
3.	Szezt glavne pravicze mám znati	Szezt tére glávne pravicze, moram znati
9.	Nsz zvelicsanye potrebcsina .	Potrejbnsi
11.	Na vünjezo-katholicsanszki hisz hornike	Kavünjezo-katolicsanszke kriscsenike.
12.	Szasz vünjem	Szas vunjem.
13.	Sztcsnpje dobli napechle . .	Sztópa je dobli preszl. pekla.
14.	Zeli trebej bizto vörvati . .	Zeli trbej zvrvati.
15.	Bozig je szam zdrochi . .	Bozig je szam zdrávo.
21.	V-Bozgi je tri perszon . .	V-Bozgi szo tri persone.
22.	Na Otcsa je inlinszki Bozig	Za Vesa je pravi Bóg — etc.
27.	Szvéti düsih Bozig . . .	Szvéti Düh Bog.
28.	Edi tri bozanszke perszon je szam	Edne tri bozanszke persone szo
"	mo redom Bozig . . .	szamo edan Bóg.
29.	Ar szo vsze tri persone edne nature	Ar szo vsze tri bozanszke persone
"	beli szo i bodejo vszi szo ednaki	ednáke, jesz i bodejo, ednako mocz ma
"	vszmogoczni ednaki i dobri i nedelivanczana	jo, ednako szo dobre i brez konca
"	popolni.	popolne.
37.	Sto te je vzdvicsuvo . .	Sto je tébé vzdvizo.
38.	Z-csesztov je vzdvicsuvo — Z-nicsesztov	Z-kej je vzdvizo — Z-nikaj.
39.	ino vnajsze vcsinivsi dobrocsinstva	ino po vcsinivkaj dobroti módzo
"	moudzo vszmao . . .	razmao.
	Od angelov	Od angelov
41.	Sztvorjeni angeljé popolnoszti	Sztvorjeni angelje popolnoszti
"	obdarivszena . . .	obdinczeni.
47.	Z-csesztov vzdaje csloviek	Z-kej vzdaje dale csloviek?
58.	Zeli nam je nyivo zvelicsanye	Zeli nam je nyidvo zvelicsanye
	skoudo Sztiv nauk Jezusovo,	skoodo Szvéti nauk Jezusovo,
	ar szecson vszem nagnanyuva	ar szecson vszem nagnanyuva
	nyivo na nasa preich vszeh.	nyivo na nasa ~~prejszto~~ preszto.